

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Дипломна робота
магістра

з теми: **«Використання програми Elite Panaboard для корекції лексичного боку мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи Kor11-M18
Спеціальності 016 Спеціальна освіта
Логопедія. Спеціальна психологія
Загайна Анна Сергіївна

Керівник:
Константинів О.В., кандидат
педагогічних наук, старший викладач

Рецензент: Вержиховська О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2019 року

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I Характеристика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.....	7
1.1. Характеристика розвитку лексичного боку мовлення у дітей з типовим розвитком старшого дошкільного віку.....	7
1.2. Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення	20
1.3. Характеристика розвитку лексичного боку мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення старшого дошкільного віку.....	34
Висновок до I розділу.....	45
Розділ II Експериментальне вивчення особливостей формування лексичного боку мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення III рівня старшого дошкільного віку.....	47
2.1. Методика вивчення особливостей формування лексичного боку мовлення у дітей дошкільного віку.....	47
2.2. Опис результатів констатувального експерименту.....	54
Висновок до II розділу.....	63
Розділ III Корекція лексичного боку мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня за допомогою програми elite panaboard.....	65
3.1. Формування методики для корекції лексичного боку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.....	65
3.2 Використання програми elite panaboard у корекції лексичного боку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення III рівня	75
3.3. Аналіз результатів формувального експерименту	86
Висновок до III розділу.....	90
Висновки	92
Список використаних джерел.....	95
Додатки.....	105

ВСТУП

Актуальність проблеми.

Встановлено, що кожного року в Україні зростає кількість дітей дошкільного віку із порушеннями психофізичного розвитку (зокрема мовленєвого), щовідзначають у своїх працях багато сучасних науковців. Зокрема: О.Белова, Н.Гаврилова, В.Галич, С.Конопляста, О.Ласточкіна, І.Мартиненко, О.Мілевська, Д.Мороз, Н.Пахомова, Є.Соботович, В.Тарасун, О.Ткач, М.Шеремет, та ін.

Структура цих порушень набуває все складнішого характеру, а це викликає вторинні та третинні порушення розвитку. Це в свою чергу впливає на можливість цих діток повноцінно засвоювати навчальний матеріал. Це стосується усіх дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Через ці труднощі діти недостатньо підготовлені до школи. Тому, коли вони йдуть до школи з'являються недоліки пізнавальної діяльності, поведінки та особистості дитини в цілому. Тому важливо ще в дошкільному віці максимально розвинути, зкоригувати порушення усіх боків мовлення, щоб максимумом полегшити навчання дітей в освітньому закладі та уникнути усіх супутніх порушень. Особливо гостро це стосується дітей із загальним недорозвиненням мовлення, вони належать до неоднорідної та численної групи, для якої оволодіння усним мовленням – шлях розвитку, адаптації, інтеграції.

Як свідчать дослідження Л. Андрусишиної, В. Бартеневої, Л. Трофименко та І. Чередніченко, такі діти відчувають значні труднощі із засвоєнням математичних та мовленнєвих термінів, їм важко оперувати поширеними конструкціями (простими поширеними реченнями чи складними з різними видами підпорядкування).

В. Тарасун, В. Тищенко в своїх працях писали, що специфічна організація структур кори головного мозку призводить до засвоєння невеликої кількості інформації, особливо коли вона не має зв'язку з позитивним емоційним

досвідом дитини. Оскільки старший дошкільний вік є етапом структуризації накопичених знань таумінь, в тому числі і мовленнєвих та підготовки до навчання у школі, дуже важливо вчасно подолати наявні порушення. Розвиток нових технологій та достатньо вільний доступ дітей до різних гаджетів призводить до втрати інтересу дітей до друкованого дидактичного матеріалу. Діти з більшим інтересом виконують завдання у планшетах, комп'ютерах та на сенсорних дошках. Дослідження останніх років (В.Галич, Д.Мороз та ін.) доводять необхідність використання новітніх технологій у всебічному розвитку дитини. Ю.Рібцун, М.Марченко та інші дослідники у галузі корекційної педагогіки також наголошують на неефективності використання таких засобів через задіяння полісенсорної основи сприймання матеріалу.

Проте, на різних інтернет ресурсах пропонується обмежена кількість окремих завдань чи комп'ютерних ігор, які можуть бути використанні для корекції лексичного боку мовлення. Останнім часом з'явилося досить багато програм, які не вимагають глибокої обізнаності у галузі програмування і дозволяють створити електронний дидактичний матеріал, користуючись вже готовими шаблонами та автоматично вбудованими функціями. Такий стан речей є причиною вибору теми **нашого дослідження**: «Використання програми Elite Panaboard для корекції лексичного боку мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення»

Мета дослідження: полягає у розробці методики корекції лексичного боку мовлення із використанням програми Elite panaboard у дошкільників із ЗНМ III рівня за рахунок теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки.

Відповідно до мети дослідження визначено наступні **завдання**:

1. Використовуючи теоретичні джерела дослідити особливості формування лексичного боку мовлення у дітей із ЗНМ III рівня.

2. Розробити методика дослідження особливостей формування лексичного боку мовлення у дітей із типовим розвитком та порушеннями мовлення.

3. Експериментальним шляхом дослідити ефективність використання програми Elite Panaboard для корекції лексичного боку мовлення у дітей із ЗНМ III рівня.

Об'єктом дослідження процес використання програми Elite Panaboard для корекції недорозвитку лексичного боку мовлення у дітей із ЗНМ III рівня.

Предметом дослідження особливості використання програми Elite Panaboard для формування лексичного боку мовлення у дітей із ЗНМ III рівня.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури; *емпіричні:* констатувальний та формувальний експерименти, постійне спостереження та аналіз відомостей з подальшою систематизацією; *методи обробки даних:* кількісний та якісний аналіз констатувального та формувального експериментів.

Елемент наукової новизни дослідження. Сформувавши методика корекції лексичного боку мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Довели її ефективність за допомогою програми Elite Panaboard.

Практичне значення дослідження. Три блоки завдань, створених з допомогою програми Elite Panaboard дозволяють комплексно впливати на формування лексичного боку мовлення. За допомогою них можна збільшити обсяг словника у дітей, розвинути розуміння семантичних та морфологічних значень слів за допомогою ігрових прийомів. Завдяки ситуації успіху сформувати власний емоційно позитивний мовленнєвий досвід та інтегрувати його у повсякденне життя дітей.

Місце проведення дослідження: логопедичні групи дошкільних закладів комбінованого типу №1, №15 та №23 м. Кам'янця-Подільського.

Результати дослідження було опубліковано у Збірнику матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченій 100-річчя від дня

народження Івана Гавриловича Єременка та апробовано на II Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції «Теоретико-методична спадщина Івана Гавриловича Єременка і сучасність у Київському національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. У Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка – на I етапі XIV Всеукраїнської олімпіади та на I Всеукраїнському конкурсі студентських робіт ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів» (м. Львів).

Структура та обсяг роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел (82 найменування) та додатків (22 сторінки). У роботі вміщено 10 таблиць. Загальний обсяг магістерської роботи 125 сторінок, з них 92 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного теоретичного та експериментального дослідження підтверджують, що були досягнені усі поставлені завдання.

Вивчені нами теоретичні та методичні джерела виявили недостатню кількість наукових та методичних розробок щодо впливу використання комп'ютерних технологій на процес засвоєння дітьми лексичної складової мовлення. Було визначено, що існуючі комп'ютерні програми не мають на меті формувати конкретні компоненти мовленнєвої сфери та направлені на загальний розвиток.

Вивчення особливостей формування лексичного боку мовлення у дітей дошкільного віку передбачало створення діагностичної методики, що складалася з трьох блоків і була направлена на вивчення компонентного складу словника, та визначення рівня розвитку дошкільників розуміння семантичного та морфологічного значення слів. Для кожного із напрямків було запропоновано чотири різнопланових завдання. Виконання завдань оцінювалося за п'ятибальною шкалою. Особливості виконання дітьми із ЗНМ та типовим розвитком діагностичних завдань дозволили розробити критерії оцінювання, а використанні кількісні та якісні методи статистичної обробки отриманої інформації дозволили виділити чотири узагальнені рівні сформованості лексичного боку мовлення (високий, середній, низький і дуже низький).

За результатами експериментального вивчення лексичного боку мовлення у дітей з типовим розвитком та ЗНМ III рівня було визначено, що не всі чотири рівні сформованості лексичного боку мовлення були у них виявлені. А саме, у дітей з типовим розвитком можливо діагностувати всі рівні сформованості лексичної складової, окрім дуже низького, у той час як у дітей із ЗНМ III рівня

високого рівня не було виявлено взагалі, середній – у 80% дітей, а низький та дуже низький – у 20%.

Аналіз якості виконаних дошкільниками завдань дозволила виявити різні структурні типи недорозвитку лексичного боку мовлення: збалансований – де співвідношення між компонентним складом, семантичною та морфологічною складовою були однаковими; не збалансований семантичний тип – де найбільші труднощі виникали при тлумачення багатозначних слів, узагальнюючих, синонімів, антонімів та ін.; не збалансований морфологічний недорозвиток характеризувався труднощами розуміння змісту завдань, де використовували різні граматичні категорії (словотвірні конструкції).

В основу змісту та основних напрямків розробленої методики формувального експерименту було покладено програми з корекції ЗНМ рекомендовані Міністерством освіти та науки України. Було визначено, що найбільш ефективними та логічними стосовно поставленої мети стали такі напрямками корекції як: накопичення та компонентна структуризація словника, формування семантичного значення слова, робота над загальним та контекстуально зумовленим значенням, формування розуміння багатозначності та формуванням розуміння морфологічного значення різних словотвірних конструкцій.

Усі завдання були виконанні у програмі Elite Panaboard та розроблялися для роботи на мультимедійних дошках, складках та панелях. Розроблені завдання та вправи використовувались на фронтальних та індивідуальних завданнях, з вчителем-логопедом, психологом, щоденних заняттях з вихователями, їх використовували батьки вдома, для закріплення набутих навичок. Пропонований дидактичний матеріал не групувався нами для конкретних занять, а використовувався для урізноманітнення, поглиблення та автоматизації знань, сформованих на логопедичних заняттях. Одночасно дошкільники вчилися користуватися сенсорними панелями. Вибирати та структурувати обраний матеріал за інструкціями та власним вибором. Шукали

потрібні зображення через доступ до інтернет мережі, опосередковано використовуючи елементи методу глобального читання і письма.

Результатом використання мультимедійних засобів у формуванні лексичного боку мовлення у дітей із ЗНМ III рівня стало збільшення дошкільників з високим та середнім рівнем сформованості лексичної складової та збалансованим співвідношенням між компонентами лексики.

Нами були сформовані рекомендації, яких варто дотримуватись при використанні мультимедії на заняттях. Підбір комп'ютерних ігор здійснюється відповідно до рекомендованих програм для дошкільних закладів, напрямків корекційної роботи і з урахуванням календарно-тематичного планування. Дитині рекомендується той чи інший варіант гри в залежності від її мовленнєвих та індивідуальних особливостей. Заняття передбачають використання ігрової діяльності, рухливих ігор, мовленнєвої та іншої комунікації, створення комфортного середовища. Досягненню цих цілей має сприяти оснащення і оформлення комп'ютерно-ігрового комплексу: це і природна зона, і зона театральної діяльності, і зона для конструювання, і м'які модулі, і кубики-вкладиші, і кімната релаксації, і головне систематичність занять (не рідше двох разів на тиждень).

Таким чином, використання комп'ютерних технологій в корекційному процесі дає принципово нові можливості вдосконалення освітнього процесу, активізує пізнавальну діяльність дітей, здійснює диференційований підхід, дозволяє ефективно подолати мовленнєві порушення, а головне, підвищити навчальну мотивацію вихованців, прискорити процес підготовки дошкільнят до навчання грамоті. Застосування комп'ютерних технологій створює більш широкі можливості для розвитку дитини, подолання вже наявних і попередження виникнення нових порушень у розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусичина Л. Є. Психологічні характеристики загально функціональних механізмів мовлення у старших дошкільників із ЗНМ. *Теорія і практика сучасної логопедії*. К. : Актуальна освіта, 2007. Вип. 4. С. 18-23.
2. Бабич Н. М. Луцько К. В., Таран О. П. Системне дослідження особливостей засвоєння складоритму дітьми з порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. зб. наук. праць. К., 2017. Вип. 13. С. 301-309.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я уСвіті» / наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. Вид. 3-тє, випр. К. : Світич, 2009. 430 с.
4. Бєлова О. Б. Особливості розвитку уваги у дітей молодшого шкільного віку з нормальним та порушеним мовленням. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. Вип. 9. С. 54-64.
5. Богущ А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. К. : Слово, 2004. 376 с.
6. Богущ А. М. Теорія та методика розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. К. : Слово, 2004. 344 с.
7. Буданцева Н. І., Будянська О. М. Формування мовленнєвої компетенції майбутніх першокласників з використанням STREAM-освіти. *Логопед*. 2019. № 7. С. 25–27.
8. Визель Т. Г. Основы нейропсихологии : учебник для студ. вузов. М. : АСТ : Астрель : Транзакткнига, 2005. 384 с.
9. Виноградова М. А. Особенности лексикона дошкольников с моторной (экспрессивной) алалией: [по материалам логопед. обследований]. *Логопед в детском саду*. 2006. № 5. С. 20–23.

10. Гаврилова Н. С. Класифікації порушень мовлення. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Сер. соціально-педагогічна* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2012. Вип. XX, ч. 1 С. 293-315.
11. Гаврилова Н. С. Психологічна характеристика дітей з загальним недорозвиненням мовлення з порушенням пізнавальної сфери кінетичного типу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Сер. соціально-педагогічна* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський, 2008. Вип. X. С. 181-185.
12. Гаврилова Н. С. Психологічна характеристика дітей з ЗНМ порушенням пізнавальної сфери кінетичного типу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Сер. соціально-педагогічна* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. Вип. X. 440 с.
13. Галецька Ю. В. До питання використання піктограм у корекційній роботі з розумово відсталими дошкільниками. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : збірник наукових праць: вип. 9, у 2 т. / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2017. Т. 2. С. 46-54.
14. Галецька Ю. В. До питання використання розповіді як методу розвитку зв'язного мовлення дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2019. Вип. 14 : веб-сайт. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n14-2019/galecka-juv-do-pitannja-vikoristannja-rozpovidj-jak-metodu-rozvitku.html> (дата звернення: 25.11.2019).
15. Гевал П. А. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів. *Комп'ютер в школі та сім'ї*. 2000. № 3. С. 21-24.

16. Голуб А. В. Узагальнені результати впровадження інноваційного підходу до корекції усного мовлення дітей старшого дошкільного віку при дизартріях. *Логопедія* : наук.-метод. журнал. К. : ДІА, 2018. № 12. С. 19-23.
17. Голуб Н. М. Підготовка дітей із ЗНМ до навчання у школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7. С. 343-351.
18. Голуб Н. М. Корекція порушень писемного мовлення в дітей молодшого шкільного віку : монографія. Харків, 2014. 366 с.
19. Глущенко І. І. Засвоєння переносного значення слів та багатозначності у дітей із затримкою психічного розвитку. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2019. Вип. 14 : веб-сайт. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n14-2019/glucshenko-ii-zasvojennja-perenosnogo-znachennja-sliv.html>
20. Гриненко О. М., Лактюшина Т. Л., Суріна О. О. Особливості формування в учнів початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення навичок свідомого мовного аналізу. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2015. Вип. 5 : веб-сайт. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n5-2014/om-grinenko-tl-laktjushina-oo-surina-osoblivosti-formuvannja-navichok-svidomogo-movnogo-analizu.html>
21. Гуржій А. М., Орлова І. В., Шут М. І., Самсонов В. В. Засоби навчання загальноосвітніх навчальних закладів (теоретико-методологічні основи) : навч. посібник. К. : [Б.в.], 2001. 96 с.
22. Данілавичюте Е. А. Обґрунтування методики діагностики готовності дошкільників із НЗНМ до опанування навичок читання. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи спеціальній школі* :

- наук.-метод. зб. / [за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка]. К. : Наук. світ, 2004. Вип. 5. С. 215-218.
23. Демушкин А. С., Кириллов А. И., Сливина Н. А. Компьютерные обучающие программы. *Информатика и образование*. 1995. № 3. С. 72-76.
 24. Дробышев Ю. А., Ерлыченко С. Н. Возможности использования новых информационных технологий при обучении младших школьников решению логических задач. *Информационные технологии в образовании*. М. : МИФИ, 1998. С. 26-27.
 25. Захарова Л. Ю., Козлова М. В., Обгайдзе М. Н. Развитие слухового восприятия детей дошкольного возраста с ОНР в ДОУ. М. : Первое сентября, 2017. С. 3-6.
 26. Захарова О. А. Формирование начального лексико-грамматического компонента на основе принципа фонетической доступности у детей с алалией. *Логопед*. 2012. № 1. С. 22-28.
 27. Інновації в корекції писемного мовлення молодших школярів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 320 с.: іл.
 28. Качуровська О. Корекція мовленнєвого розвитку молодших школярів із тяжкими вадами мовлення засобами комп'ютерних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. К., 2006. 224 с.
 29. Классификация. Критерии качества. *Информатика и образование*. 1995. №3. С. 15-22.
 30. Компьютерная технология коррекции общего недоразвития речи у детей старшего дошкольного возраста. Пермь, 2005. 60 с.
 31. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія : навчальний посібник / за ред. М. К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 296 с.
 32. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. К. : Освіта України, 2011. 292 с.

33. Корнев А. Я. Основы логопатологии детского возраста. Клинические и психологические аспекты. СПб. : Речь, 2006. 380 с.: ил.
34. Королевская Т. «Видимая речь-3». *Дефектология*. 1998. № 5. С. 63-65.
35. Кравченко І. В. Історія вивчення можливостей використання комп'ютерних ігор у логопедичній роботі з дітьми. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2018. Вип. 11 : веб-сайт. <http://aqce.com.ua/vipusk-n11-2018/kravchenko-iv---istorija-vivchennja-mozhливостей-vikoristannja.html>
36. Кривошеев А. О. Разработка и использование компьютерных обучающих программ. *Информационные технологии*. 1996. №2. С. 14-18.
37. Ласточкіна О. В. Використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності логопеда. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2019. Вип. 12 : веб-сайт. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n12-2019/vikoristannja-kompjutersnih-tehnologij-u-profesijnij-dijalnosti-logopeda.html/>
38. Левицький В. Е. До питання про формування лексико-граматичної сторони мовлення для дітей старшого дошкільного віку з загальним порушенням мовлення. *Актуальні проблеми вправної освіти / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет ім. Драгоманова, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка* ; за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. Вип. 5. С. 162-174.
39. Лизунова Л. Использование компьютера в дошкольном образовании. Специализированная компьютерная логопедическая программа «Игры для Тигры» и опыт ее применения в детских садах: веб-сайт. <http://www.logopunkt.ru>

40. Логопедический тренажер «Дэльфа–142» : веб-сайт. URL: <https://mederia.ru/product/delfa-142/https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-logopedicheskogo-trenazhera-delfa-142-pri-korreksii-narusheniy-rechi-u-starshih-doshkolnikov-s-dizartriey>.
41. Логопедія : підручник / [Шеремет М.К., та ін.]; за ред. М.К. Шеремет. К. : Слово, 2010. 376 с.
42. Лынская М. И. Организация логопедической помощи использованием компьютерных программ. *Логопед в детском саду*. 2006. № 6. С. 54—56.
43. Лысенко О. А. О некоторых корреляциях в области вербально-логической памяти младших школьников с алалией. *Актуальные проблемы повышения качества общего профессионального образования в условиях модернизации*. Челябинск, 2009. Ч. 1. С. 166-172.
44. Малярчук А. Я. Розвиток усного та писемного мовлення молодших школярів. К. : Літера ЛТД, 2008. 336 с.
45. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навч. посібник для студ. вищ. пед. закладів спец. «Корекційна освіта (логопедія)». К. : Слово, 2010. 288 с.
46. Орлянська А. В. Види порушень поведінки у дітей дошкільного віку. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2019. Вип. 13 : веб-сайт. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-13/orljanska-av-vidi-porushen-povedinki-u-ditej-doshkilnogo-viku.html>
47. Павленко К. М. Сучасні інноваційні методи корекції мовленнєвого розвитку в роботі вчителя-логопеда. *Логопед*. 2019. № 7. С. 2-4.
48. Піроженко Т. О. Методика обстеження і координати зростання мовленнєвого розвитку дошкільника. *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. № 10. С. 14-18.

49. Покровская Ю., Виноградная О. Анализ современных компьютерных технологий, используемых в логопедии. М. : ГОУ ВПО МГПУ. 2010. 190 с.
50. Ревуцька О. В. Словотворча робота як засіб збагачення лексичного запасу молодших школярів із тяжкими вадами мовлення : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00. 03. К., 2003. 21 с.
51. Репина З. А., Лизунова Л. Р. Компьютерные средства обучения: проблемы разработки и внедрения. *Вопросы гуманитарных наук*. 2004. № 5 (14). С. 283-285.
52. Семаго Н. Я., Чиркова О. Ю. Типология отклоняющегося развития: недостаточное развитие. М. : Генезис, 2011. 288 с.
53. Соботович Е. Ф. Методика выявления речевых нарушений у детей и диагностика их готовности к школьному обучению : [учебно-метод. пособие]. К., 1998. 127 с.
54. Соботович Е. Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции : учебно-метод. пособие. К. : ИСИО, 1995. 204 с.
55. Соботович Е. Ф. Содержание логопедической работы по устранению нарушений звукопроизношения у детей дошкольного возраста. *Теорія та практика сучасної логопедії* : зб. наук. праць. К. : Актуальна освіта, 2007. Вип. 4.
56. Соботович Е. Ф. Формирование правильной речи детей с моторной алалией. К. : КГПИ, 1981. 50 с.
57. Суровцева И. В. Добываем знания с помощью компьютера. *Начальная школа плюс До и После*. 2009. № 7. С. 30-32.
58. Таран О. П., Лісайчук А. С. Особливості емоційної компетентності дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : зб. наук. пр. / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2019. Вип. 14 :

- веб-сайт. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n14-2019/taran-op-lisajchuk-as-osoblivosti-emocijnoi-kompetentnosti-ditej.html>
59. Тарасун В. В. Концепція Державного стандарту освітучнів з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*. 2000. № 2. С. 2-9.
60. Тарасун В. В. Базові інваріантні дії та операції як компонент навчальної діяльності дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*. 2001. № 1. С. 2-4.
61. Тарасун В. В. Логодидактика : навч. посібник для вищих навч. закладів. К. : Вид-во Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2004. 348 с.
62. Тарасун В. В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування : монографія. К. : Вид-во Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2008. 468 с.
63. Тищенко В. В. Патогенез загального недорозвитку мовлення нез'ясованої етіології: психолінгвістичний аналіз проблеми. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та психологія*. К., 2016. С. 145-149.
64. Ткач О. М. Особливості вивчення компонентів формування смислових полів слова. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та психологія*. К., 2004. С. 45-49.
65. Ткач О. М. Тематика та зміст занять з формування семантичних полів слів на різних етапах реалізації корекційної методики. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. соціально педагогічна* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. XXII, ч. 1 С. 290-297.
66. Ткач О. М. Формування семантичних полів слів у дітей з нормальним мовленнєвим розвитком та з ТПМ. *Rodzina – centrum świata* / pod red. Urszuli Grucy-Miasik. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2014. С. 359-368.

67. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ. К. : Актуальна освіта, 2007. 119 с.
68. Трофименко Л. І. Теоретичні передумови формування морфологічних знань у школярів із тяжкими порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2015. вип. 8. С. 160-165.
69. Трошин О. В., Жулина Е. В. Логопсихология : учебное пособие. М. : Сфера, 2005. 256 с.
70. Федорович Л. А. Информационные технологии в учебном процессе подготовки будущих логопедов. *Логопед в детском саду*. 2005. №5-6. С. 49-56.
71. Чередніченко Н. В. Діагностика порушень писемного мовлення у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та психологія*. К., 2004.
72. Чередніченко Н. В. Методика формування в учнів із тяжкими вадами мовлення звукового аналізу та синтезу слів. *Педагогіка та методика: спеціальні* : збірник наук. статей. К., 2001.
73. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) : навч.-метод. посібник. К. : Слово, 2012. 208 с.
74. Шеремет М., Загурська Г. Сучасні комп'ютерні технології в логопедичній роботі. *Хрестоматія з логопедії* : навчальний посібник / М. К Шеремет, І. В. Мартиненко. К.: КНТ, 2006. 360 с.
75. Шеремет М. К., Пахомова Н. В. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення до навчання в школі : навч.-метод. посібник. К., 2009. 217 с.
76. Югай И. И. Компьютерная игра как жанр художественного творчества на рубеже XX–XXI века : дисс. ... канд. искусствоведения: 17.00.09. СПб., 2008 321 с.

77. Яковенко А. О. Інноваційні технології для підвищення якості проведення логопедичних занять в сучасних умовах загальноосвітнього простору. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2014. № 27. С. 231-234.
78. Яковенко А. О. Проблема формування мовленнєвої готовності старших дошкільників з порушенням мовлення в умовах шкільної інтеграції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* — 2012. № 22. С. 283-286.
79. Fletcher S. Palatometry Principles and practice : веб-сайт. URL: https://www.asha.org/Events/convention/handouts/2008/1849_Fletcher_Samuel/
80. Sanders M. C. Inter- and Intra-Speaker Variability : A Palatometric Study. 2007. P.66—68 : веб-сайт. URL: <https://scholarsarchive.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2200&context=etd/>
81. Schmidt A. M. Evaluating a new clinical palatometry system. *Advances in Speech-Language Pathology.* 2007. № 9. P. 73-81.
82. The Palatometer or «SmartPalate» (displays dynamic tongue-to-palate contact) : веб-сайт. URL: <http://www.completespeech.com/smartpalate/>